

D-N
29/1 1948

Militären inför atombomben

Den svenska militärens uttalanden om atombomben hör till de märkliga utslagen av yrkets förmåga att snedrida tänkandet. En person som inhämtade kunskap rörande det nya vapnet endast i våra officerares artiklar och yttranden skulle tro att det här är fråga om en sak av sekundär betydelse. Bland de ytterst få uppsatser i militära tidskrifter som man ansett rimligt att ägna detta ämne kan en artikel i Vårt Försvar år 1946 fortfarande anses typisk. "En användning av atombomben kommer att föra med sig krav på ett uppträdande av våra marktrupper i ännu luckrare och mera spridda former än nu", heter det här. Alltså: atombomben kräver en glesare gruppering av soldaterna. Så långt erkänns dess betydelse.

De senaste uttalandena från militärt håll är lika reserverade, lika obestämda. Överbefälhavaren finner i sina till försvarskommittén ingivna redogörelser att "verkan av hittills använda atombomber vore stor, men begränsad och mätbar. Bomberna vore särskilt effektiva mot storstäder eller andra mål med många människor per ytenhet. Vapnets betydelse läge mindre i möjligheten att åstadkomma stor verkan — sådan kunde erhållas även med vanliga stridsmedel — än däri att denna verkan kunde åstadkommas på kort tid och med ett ringa antal projektiler... Även ett fåtal atombomber vore visserligen fruktansvärda vapen, men

de förmådde sannolikt ej revolutionera krigföringen." Samma skrivsätt möter i överstelöjtnant Fale Burmans artikel i Morgon-Tidningen den 26 januari. Verkningarna av de nya vapnen är "visserligen skrämmande, men dock icke så avskräckande och svårbegränsade som man från början velat göra gällande. På det hela taget synes verkningarna t. o. m. av atombomber vara ganska lokala och knappast inbjuda till deras användning annat än mot tätbefolkade punktmål, sådana som storstäder. Vad man ännu vet om kostnaderna och svårigheterna i deras tillverkning bidrar till att befästa denna uppfattning." Betyggande motåtgärder är i vårt land med dess glesa befolkning "fullt möjliga", det är den slutsats i vilken framställningen utmynnar. Tanken på en revolutionering av kriget genom atombomben förhånas i artikelns överskrift, "Jules Verne-försvar".

Låt oss först stanna vid några av de uttrycksätt som dessa militära auktoriteter använder. De talar om det "begränsade" i atombombens verkningar. Naturligtvis har de rätt om man skall tala cyniskt; verkan är begränsad. Bomben mot Hiroshima dödade 70.000—80.000 personer och sårade lika många; det är en "begränsad" verkan. De amerikanska experterna tänker sig att ett fåtal bomber kan förstöra ett mindre rike eller världens största stad; det är ju dock en "begränsad" verkan. Vad fordras för att inte verkan skall anses begränsad, måste den omfatta en världsdal eller hela jordklotet? Det sägs också att bomberna verkar starkast mot på ett litet område samlade människor; gäller det inte alla bomber? Det sägs vidare att bombernas betydelse inte ligger så mycket i möjligheten att åstadkomma stor verkan — det kan ske med andra vapen —, utan däri att det sker på kort tid och med få bomber. Besinna denna sats! Att man med en bomb kan döda och såra 150.000 människor är inte så märkvärdigt — det kan ju ske också med gevär och t. o. m. med handyxor —, utan det märkvärdiga är att det sker på en gång, med en bomb. Andra människor än militärer lär ha gjort samma reflexion, utan att däri inlägga någon reservation beträffande atombombens betydelse, tvärtom. Man säger vidare att ett fåtal atombomber inte kan revolutionera krigföringen. Kan en självklarhet sägas på ett mera vilseledande sätt? Naturligtvis beror allt på bombernas antal. Det sägs att bomberna är dyra. Här är det fråga om ren oklarhet i tanken. Anlägg-

att fordra åtminstone villighet att bidra till den samverkan som erbjödes. Självfallet är att småstater inte kan ta initiativet; lika självfallet borde vara att de inte med en falsk och av alla genomskådad självtyllräcklighet avböjer varje initiativ som framkommer.

Här har helt allmänt talats om samverkan. Vad skulle den innebära, hur skulle den organiseras? Endast på några punkter skall dessa svåra frågor, som måste bli föremål för omfattande debatter och förhandlingar, beröras i detta sammanhang. Ett ekonomiskt samarbete i Marshallplanens linje är av största värde, men därvid kan det inte stanna; samverkan även på det politiska området måste i någon form vara tänkbar. Bäst vore att erforderliga nya förpliktelser infogades i FN, även

om de förslag som hittills framkommit i denna riktning inte gärna kan förverkligas. En plan för samverkan som icke omfattade USA vore otillräcklig och misslyckad.

Det första villkoret för en realdebatt på ny bas är att debattörerna vågar erkänna det läge som är för handen. Attityden av överlägsen likgiltighet inför motsättningarna — jämför hr Undéns ord om att Sverige står lika främmande gentemot USA som mot Ryssland — är inte bara oriktig och omoralisk; den är politiskt farlig, ty det är en förolämpning att jämställa den stat som skyddar vår och andra demokratiers frihet med den stat som hotar denna frihet. Det går för långt då man företrädesvis riktar sina förmaningar och sin kritik mot den stat som man i grunden räknar på som ett värn och snarare är älskvärd mot den som hotar. Hela inställningen erinrar om ett yttrande av en opportunistisk svensk riksdagsman under kriget: "Det är inte lönt att säga älskvärda saker om England, ty engelsmännen är gentlemän, och det är ofarligt att angripa dem."

Alla som icke böjer sig för kommunismen förklarar av dess talesmän vara krigshetsare. Mot dem som arbetar för samverkan mellan demokratierna riktas med särskild skärpa denna beskyllning. För människor med god vilja bör likväl stå klart att planerna på samverkan syftar till fredens bevarande och utgår från förhoppningen att ett östblock som hindras att expandera småningom skall frångå alla aggressiva syften och inträda i en säkerhetsorganisation av helt annan fasthet och sammanhållning än det maktlösa FN.

ningarna för att göra bomber är dyra (2,5 miljarder dollar har saken hittills kostat i USA), men därefter är de enskilda bomberna inte särskilt kostbara, långt billigare än t. ex. en torpedjagare eller ett tankregemente (omkring en miljon dollar enligt amerikanska uppgifter). Påståendet att atombomber därför inte gärna kan fällas annat än mot storstäder är alltså totalt godtyckligt. Om man har dem i tillräckligt antal, lönar det sig att bruka dem låt oss säga mot en jagare, en småstad eller ett regemente.

Redan detta skrivsätt — det vore sidvördnad att tala om tankegångar — utmanar förnuftet. Det blir inte mera övertygande därigenom att de svenska auktoriteterna tycks ha en helt annan mening än de amerikanska experterna. Visserligen är en mängd frågor rörande atomvapnet mörklägda i USA — och detta är en förutsättning för de uttalanden från svenskt håll som här refererats —, men så mycket har likväl framkommit att atombombens betydelse ställs i en helt annan belysning.

Några exempel ges av Dagens Nyheters korrespondent i USA i gårdagens nummer, andra återfinns i lättillgängliga amerikanska publikationer (särskilt Bulletin of the Atomic Scientists, vars senaste häften ingående diskuterar de militära problemen). Bernard Brodie, vars expertis inte kan betvivlas, konstaterar (i nyssnämnda tidskrift) att bomben mot Hiroshima gjorde samma effekt som en raid av 210 bombplan av modell B 29; det är naturligtvis, som den svenske överbefälhavaren påpekar, bara en gradskillnad, men vilken gradskillnad! En annan expert förklarar att sex bomber skulle kunna jämna New York med marken och att en enda bomb under vissa betingelser skulle kunna göra staden obebodlig för årtal framåt. Enligt Nobelpristagaren Urey väntar man sig bomber av den styrka att ett tjugotal kan förstöra den amerikanska kontinenten. Alla är ense om att något effektivt försvar inte finns och att bomber utan större svårighet kan insmuggas i en stat för att bringas att explodera på lämpligt ställe och vid lämplig tidpunkt. Då överstelöjtnant Burman talar om Jules Verne-försvar har han rätt, men han borde ha gjort det på allvar och i oro, inte för att vara ironisk.

Våra militärers inställning är förstäelig. De fruktar — för ögonblicket — inte atombomben, men väl dess verkan på den svenska försvarsdebatten. Men trots allt är deras fruktan sannolikt överdriven. För tillfället är en revolutionering av vår försvarsordning otänkbar, helt enkelt därför att vi inte besitter atombomber och att blott USA äger sådana. Den saken bör emellertid sägas rent ut; det är ovärdigt att söka skydda sanningen genom en livvakt av halvsanningar och missvisande framställningar. Den väg militären nu går motverkar deras egna syften — de har i högre grad än sedan generationer folkets förtroende, och de riskerar att förverka detta förtroende. Verkligheten kan de ändå inte dölja; pressen censureras lika litet av generaler som av ministrar.